

hasonlítják, és a paranormális jelenségeket az elektromágneses kisugárzáson alapuló fizikai jelenségként kezelik, mechanikusan vetik alá a jelenségeket a számításknak és méréseknek. A műszeres kísérletek azonban hoztak már pozitív eredményeket is. A parapszichológusok ugyanekkor igyekeznek tökéletesíteni a műszerek nélküli kísérletek módszereit; a szubjektív megállapításokat a telepátikus kontaktus megállapításában például „bíróságok“ felállításával próbálják kiküszöbölni (M. M. Bongard és M. Sz. Szmirnov).

Mivel a parapszichológikus jelenségek körül annyi csalás és misztifikáció történt, érthető sokak hitetlensége és ellenérzése. A kísérletek egy része azonban igazolja az ismert érzékszerveken kívüli érzékelés eseteinek létezését. Nehézséget okoz az, hogy ismeretlen még az a „csatorna“, amelyen az információ halad, vagy a ráhatás kiváltódik. Ezen a téren eredményeket ígér a szervezett elektromágneses mezejének mint információtovábbító eszköznek a kutatása. Ilyen irányú kísérleteket már folytatnak rovarokon, állatokon és embereken, de ezt a munkát egyelőre kevesen kapcsolják össze a parapszichológiával. A tanulmány szerzői szerint megérett a helyzet a parapszichológia intézményes fejlesztésére, s a legsürgősebb feladatok közé tartozik a tudománytalan koncepciók kiküszöbölése, a különféle intézetek ilyen irányú kutatómunkájának összehangolása, és az ellenőrzött eredmények közlése a népszerűsítő sajtó előtt a tudományos kiadványokban.

KASSÁK MÁSÍK ARCA

(Élet és Irodalom, 1973. 42.)

Lengyel Balázs, a modern magyar líra egyik legjobb ismerője, az *Újhold* egykori szerkesztője az irodalmi köztudatban élő Kassák-képpel, a szigorú, más nézeteket és egyéniségeket meg nem tűrő, végtelenen elfogult irodalmi vezérről élő emlékekkel a saját emlékeit állítja szembe. Azt persze Lengyel Balázs sem tagadja, hogy Kassák „mindig a magát mondta. Nem azért, mert ügyes taktikus volt, hanem éppen azért, mert nem volt taktikus. Új művészetet hirdető és teremtő író volt, nem hasznos vagy hasznosnak vélt kompromisszumok zsonglőreje. Elhivatottságában szuverén.“ A sűrű konfliktusokra emlékező idősebbektől eltérően e cikk (*Kassák másik arca*) szerzője a maga nemzedékének a Kassák-

portréját vázolja fel — a szuggesztív egyéniség vonzó-, nem pedig taszítóerejét hangsúlyozva, amikor kijelenti: „a puritán, az őszinte, a kemény Kassák — és éppen ez a más a mi tapasztalatainkban — mégis méltányos és másokra figyelő volt. Indulatosságában sosem vált önössé, sebei miatt vakká, szívtelessé. A paranóiat idegosztályi sűrűségben produkáló irodalmi életben személyisége biztos emberi egészséget mutatott. Ellenvetésre, érvekre fogékony volt még haragjában is. Igaz, már-már szeretett indulatba jönni, mert tehetsége, szelleme ilyenkor fokozottan dolgozott. De azt sohasem tapasztaltam, hogy a vitát személyes tétre terelte volna, vagy hogy érveit tekintélyével vagy sértődöttségével toldotta volna meg. Merem állítani: egyetlen vagy szinte egyetlen volt az idősebb írók közül, akivel az egyenlőség jogán lehetett vitatkozni, sőt akivel gyakran élvezett volt a szellemi torna.“

Alkotáslélektani szempontból is érdekes visegrádi epizódot idéz föl Lengyel Balázs, melynek szereplői az idős Kassák és a cikkíró öreg édesanyja. Íme, a történet: „Egy ízben anyám a kerti sétaúton a földet tartó kőfalhoz vitte Kassákot, s rámutatott egy virágra, amely a kő között, sőt a kővön egy cseppnyi földből hajtott ki. — Ezt írja meg! — mondta. — Ezt a virágot. — Nyugtalánító pillanat volt. Mondom, két és fél év volt közöttük — és egy század. A virág a kezdődő magyar szimbolizmus témája lehetett volna (ha nem inkább Tompa Mihály tollára illő allegória), Reviczky még megírhatta volna. Ady már alig. Kassákot mégis megérintette, meghatotta a témaajánlat. Írt egy verset anyámnak. Egy öregasszonnyal beszéltem címen.“

ANGLIA, 1985

(Le Monde, 1973. 8927.)

Jean Wetz cikkében az angolai Rothschild-ág egyik jeles képviselőjének a következő prognózisát ismerteti: ha Nagy-Britannia nem vállal bizonyos áldozatokat, megtörténhet, hogy 1985-ben már Európa egyik legszegényebb országa lesz, s megszűnik „a világ legbefolyásosabb államainak sorába“ tartozni.

Lord Rothschild annak az agytrösztnek az irányítója, amely Heath miniszterelnök megbízásából a kormány hosszú távú gazdaságpolitikájának a tanulmányozásával foglalkozik. A vezetése alatt működő szervezet az angolok *think tank-*

nek (gondolattartály) nevezik. A lordnak egyébként nem ez az első prognosztikai megnyilvánulása; tudománypolitikai megnyilatkozásai régebben is méltó feltűnést keltettek és nagy vitákat kavartak. Családjában azzal tűnik ki, hogy a legkevésbé a bankügyletek érdeklik.

A londoni sajtó „a kabinet számító-gépének” tekintett Rotschild megnyilatkozását nemcsak szenzációsnak, hanem egyenesen botrányosnak minősíti. A *The Times* szerint a kormányt kellemetlen helyzetbe hozta lord Rotschild nyilatkozata: A Downing Street homályos válaszokkal szolgált arra a kérdésre, hogy vajon a miniszterelnök egyáltalán elől-vasta- és jóváhagyta-e a hivatalos futurológus elemzését.

Igaz, Rotschild nyugtalanító kijelentései egy berkshire-i mezőgazdasági laboratórium személyzete jelenlétében hangzottak el, s nem nagyon egyeznek Heath beszédeinek tartalmával: a miniszterelnök rendszerint derülátón nyilatkozik „minden Nagy-Britanniák legjobbjának” kilátásairól. Akik lord Rotschild stílusát alaposabban ismerik, nem tartják lehetetlennek, hogy „a trükkös számító-gép” figyelmeztetésével csak a kormány inflációellenes politikájának az érvényesülését próbálta előmozdítani.

Tézisei egyébként nem eredetiek. Lényegében extrapolálta az egyesült államokbeli Hudson Intézetnek a szakértők által sokat bírált jelentését, amely szerint Nagy-Britannia nemzeti össztermelése 1985-ben alig éri el az NSZK-ének és Franciaországának a felét, s éppen csak éri az Olaszországot.

A lord egyébként nem elégedett meg a távlatok vázolásával, honfitársai előtt kijelölte a közúdv útját is. Szemléletesen érvelt, a második világháború tanulságaira is hivatkozott, de mértéktartó volt a katasztrófahangulat idézésében.

A munkáspárti politikusokhoz köztudottan közel álló lord Rotschild rámutatott: most, amikor egymillió munkanélküli van, fel kell hívni az ország lakosainak figyelmét a fenyegető veszélyekre és nehézségekre, még akkor is, ha mindez megköveteli „ama cselekvési és döntési szabadságaink egy kis hányadának feladását, amelyek megfelelőbbek voltak Viktória királynő idejében, mint korunkban”.

Jean Wetz véleménye szerint a nyilatkozat hullámvérse elül, „a brit állampolgárok többsége ugyanis nehézségei ellenére sem annyira fogékony még, hogy túlságosan komolyan vegye azokat a próféciákat, amelyek szerint az anglo-

lok hamarosan alacsonyabb helyre szorulnak az európai és a világhierarchiában”.

BIZALMI VÁLSÁG AZ ORVOSTUDOMÁNYBAN? (La Pologne, 1973. 10.)

Ha századunk elején egy értelmes embernek elmagyarázták volna, milyen nagyszerű eredményeket ér el az orvostudomány a hetvenes évekre, s hogy ugyanakkor ezeknek az áldásaiban számos országban bárki bármikor részeseülhet, méghozzá igen csekély ellenszolgáltatás fejében, ha nem épp ingyen — nos, akkor az illető mindezt bizonyára *elhitte* volna. Ehhez elég lett volna a részéről gondolatban követni a múlt század tudományos fejlődésének és társadalmi harcainak irányát. De bizonyára *nem hitte* volna, ha elmondják neki, hogy a fentiek ellenére a hetvenes években tömeges elégedetlenség mutatkozik a betegek sorában mind az orvostudomány, mind az egészségügyi ellátás iránt; nem hitte volna, mert olyan jelenségről van szó, amely az orvoslás történetében merőben új, s épp a közelmúltbeli fejlődés következménye.

Tadeusz Kielanowski, a gdański orvostudományi akadémia professzora, akitől az előbbieket idéztük, a jelenség szociológiai vonatkozásait éppen csak megemlíti; eszmefuttatása a „bizalmi válság” pszichológiai megközelítése — hangsúlyozottan az orvos szemszögéből. Rámutat arra, hogy az emberek döntő többsége a védettség, a biztonság légkörében nő fel a családi környezetben, s különösen akkor veszi körül szerető gondoskodás, ha megbetegszik; az ember tehát gyermekkorából hozza azt az alapvető élményt, hogy ha beteg, az átlagosnál meghittebb *személyes kapcsolatba* lép valakivel, valaki törődik vele és aggódik érte — s ez hozzájárul gyógyulásához. Hogy ez a szubjektív tényező mennyire objektíven hat az egészségi állapot alakulására, kimutatható egy szellemes kísérlettel. Ha a kísérleti állatnak bizonyos fertőzéssel szemben védettséget nyújtó, de csak rövid ideig ható ellenanyagokat adnak be, s egyidejűleg valamilyen „kellemes benyomást” keltenek benne, a művelet többszöri ismétlése után — a kialakult feltételes reflex következtében — már magától az illető „kellemes benyomástól” kialakul az állatban a védettség, azaz megindul szervezetében a koráb-